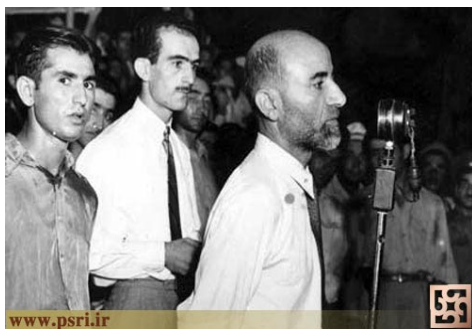


با اندیشه های بازرگان، پانزده سال پس از او:

تنها حکومت مردم به مردم قابل قبول است!

تاریخ انتشار: ۰۵ بهمن ۱۳۸۸، ساعت ۲:۲۴ قبل از ظهر / سعید زندگانی

شبکه جنبش راه سبز(جرس): ۳۰ دیماه آمد و رفت و پانزده سال از مرگ مردی گذشت که ایرانیها چه موافق اندیشه های سیاسی و اجتماعی او باشند و چه نباشند، به خاطر مبارزات ۶۰ ساله اش برای استقرار دموکراسی یا به تعبیر خودش "حکومت مردم به مردم" و پایمردی و اخلاصش در این راه، احترام ویژه ای برایش قائلند. بویژه این روزها که معلوم شده است مهندس مهدی بازرگان آن مرد آرام و ریز نقش و پرتجربه، چقدر بهتر و وسیعتر از بسیاری دیگر جهان پیرامون را می سنجید و آینده را می دید.



او می گفت "گام به گام" باید جلو رفت . او شصت سال در عرصه سیاست دیکتاتور زده ایران دویده بود. دوره های متعدد و آدمهای بسیار مانند رضا شاه، دکتر مصدق، محمد رضا شاه و آیت اله خمینی را دیده بود و می دانست که برای رسیدن به قله، مثل یک کوهنورد با تجربه باید گام به گام پیش رفت تا خسته نشد و توان ایستادن در آن اوج را در خود ذخیره داشت.

زندگی ۷۷ ساله مهندس مهدی بازرگان با سه موضوع عجیب شده است: اول دانش اندوزی و فعالیتهای علمی. دوم سیاست و فعالیتهای اجتماعی و سوم فعالیتهای دینی و پژوهشهای اسلامی. و جالب اینکه در اکثر این موارد او آغازگر بوده است! در میان محصلین ممتاز اعزامی به خارج از کشور در سال ۱۳۰۶ اولین ایرانی بود که پذیرش از دانشگاه فرانسه گرفت. هفت سال درس خواند و وقتی برگشت، او در سال ۱۳۱۵ به استخدام وزارت علوم در آمد و اولین چهره دانشگاهی بود که به مقام دانشیاری در دانشگاه تهران رسید. در اینجا نیز او تا ریاست دانشکده فنی دانشگاه تهران پیش رفت و پس از کودتای ۲۸ مرداد بود که بعلت اعتراض به انتخابات غیر قانونی برای همیشه و با حکم کودتاگران از کارهای علمی و دانشگاهی برکنار شد.

در زمینه های سیاسی و اجتماعی کار های او شناخته شده ترند. از ریاست هیئت خلع ید از شرکت نفت انگلیس و ریاست اولین هیئت مدیره شرکت ملی نفت ایران در دوران نخست وزیری شادروان دکتر محمد مصدق بگیریید تا اولین نخست وزیر جمهوری اسلامی ایران. در این فاصله او رئیس شرکت فاضلاب تهران شد و اولین شبکه لوله کشی آب تهران را راه اندازی کرد، نهضت مقاومت ملی و نهضت آزادی ایران را با چهره هائی چون دکتر یداله سبحانی، آیت اله محمود طالقانی و آیت اله رضا زنجانی پایه ریزی کرد و در راه اندازی جبهه ملی دوم فعال بود و در مجموع یازده سال از عمر خود را نیز در زندانهای شاه گذراند.

در زمینه پژوهش‌های دینی و اسلامی آثار بسیاری به رشته تحریر در آورده که برای آگاهی از آنها می‌توانید به سایت "بنیاد فرهنگی مهندس بازرگان" مراجعه کنید. اما اگر دقت کنیم می‌بینیم که مهندس بازرگان سه زمینه مذکور و همه فعالیت‌های علمی، سیاسی، اجتماعی و دینی خود را در هم می‌آمیزد تا به چیزی برسد بنام "حکومت مردم بر مردم" یا دموکراسی و از آن برای "اصلاح و ترقی و سعادت ملت" بهره بگیرد.

در نامه معروفش "حکومت از پائین" در تیر ماه ۱۳۳۵ می‌نویسد: "دموکراسی یعنی حکومت مردم به مردم. این نوع حکومت، بهترین شکل و شاید تنها صورت قابل قبول آن است و بهتر می‌تواند ضامن استقلال مملکت و موجب اصلاح و ترقی و سعادت ملت باشد... در منطق ادیان و اسلام نیز، ملک و حکم از آن خدا گفته شده و سلطه بر خلق خدا مردود بوده است."

نامه‌ای که از آن یاد کردیم، پنجاه و سه سال پیش نوشته شده، هنگامی که او و دوستانش پس از تشکیل نهضت آزادی ایران، برای تشکیل جبهه ملی دوم کوشش می‌کردند. از اینرو شاید محتوای این نامه را بتوان راهکاری از سوی مهندس بازرگان برای حکومت و کشورداری دانست: "... از هر جهت که نگاه می‌کنیم، چاره‌ای و راهی برای اصلاح حکومت و سیاست جز استقرار دموکراسی و تامین آزادی نمی‌بینیم و خواسته‌های مردم را در سایه چنین حکومتی باید جستجو کرد."

مهندس بازرگان در ارائه این راهکار نیز به حکومت دموکراتیک و مردمسالار با نگاهی انسانی و مهرآمیز می‌نگریست، سالها پس از او بود که چهره‌هایی چون محمد خاتمی و میرحسین موسوی از "آزادی مخالف" سخن گفتند، همچون او که می‌گفت: "دموکراسی یعنی اینکه مردم حقیقتاً به یکدیگر علاقه و احترام داشته و برای سایرین از صمیم قلب حق نظر و آزادی و مخصوصاً ارزش قائل باشند."

پاکی و آلوده نبودن مهندس مهدی بازرگان به مادیات زندگی شهره خاص و عام بود. با وجود اینکه در مقام‌های دولتی و دانشگاهی و در مشاغل آزاد اقتصادی امکانات زیادی برایش وجود داشت تا بتواند مرفه زندگی کند، اما همچنان ساده اما پاکیزه و زیبا زیست و هیچ لکه‌ای از این بابت بر دامانش ننشست. داستان کت و شلوار و کراوات تازه او را در نوروز ۱۳۵۸ همه می‌دانند که در اولین بهاری که فکر می‌کردیم برایمان آزادی به ارمغان می‌آورد، در مقابل دوربین تلویزیون گفت که به میمنت تقارن نوروز و بهار آزادی او هم پس از سالها رخت نو به بر کرده است.

معروف است که دکتر مصدق این ویژگی را در مهندس بازرگان بسیار دوست داشت و بارها از آن سخن گفته بود. شادروان دکتر حمید نطقی پدر علم روابط عمومی در ایران که مدت زیادی هم رئیس روابط عمومی شرکت ملی نفت ایران بود، تعریف می‌کرد که پس از به ثمر رسیدن نهضت ملی کردن نفت ایران و نخست‌وزیری دکتر مصدق، مرحوم دکتر غلامحسین صدیقی برای وزارت فرهنگ مهندس بازرگان را پیشنهاد می‌کند. دکتر مصدق نمی‌پذیرد و می‌گوید که "او را به شرکت ملی نفت و هیئت خلع ید بفرستید، نمی‌گذارد یک ریال بالا-پائین بشود و آنقدر پاک است که هیچ کس نمی‌تواند او را بخرد."